

EL 5è CONGRÉS DE «CONVERGÈNCIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA»

Una consideració prèvia. Es refereix a l'èxit indubtable d'organització, assistència i entusiasme del Congrés.

Crec que, de tota manera, alguns necessiten que s'acclareixi l'abast de les dues línies de pensament que inspiraven el Congrés. Si més no, crec que alguns dels meus amics desitgen saber-ne la meva interpretació. Es tracta, naturalment, del nacionalisme i de la socialdemocràcia. Els líders del Congrés de C.D.C. les propugnaren i les consignes exposades pertot arreu les establien. Són dos conceptes que cal explicar, perquè tots dos estan en entredit. El primer, perquè una bona part d'Europa el recorda com la inspiració malèfica que estigué a punt de destruir la nostra civilització en tres guerres que assolaren el vell continent els darrers cent anys. Fins i tot els moviments autonomistes moderns fora d'Espanya miren de deixar ben assentat que no pretenen crear una versió reduïda de la nació-Estat que les oprimeix, sinó posar en marxa unes figures descentralitzades, autonòmiques o federals que permetin de desenrotllar en llibertat la personalitat de tots els pobles europeus sense excepció, reunits voluntàriament des d'aquesta diguem-ne «base» de grups, o pàtries, o nacionalitats, en una associació supraestatal europea.

Quant a la socialdemocràcia, és vista amb derisió pels marxistes que es plauen de dir-se científics i amb alarma, malgrat tot, pels conservadors.

El nacionalisme és inicialment quelcom extremament natural. S'assenta en la sensació que tenen els membres d'un grup humà que els seus integrants presenten característiques comunes que són pròpies del grup i distintes de les d'altres grups. Dins el grup tots tenim la sensació de pertànyer a quelcom de comú i superior a cadascun de nosaltres, amb un passat i un futur propis.

L'evolució del concepte és accidentada i té prou història. Neix a la seva versió moderna amb la revolució francesa i enfila tot seguit un doble camí. Un, el que prefereix en els seus començaments, coincideix amb el romanticisme («Oda a la Pàtria», d'Aribau) i amb el liberalisme. És una manifestació idealista que vol la llibertat dels pobles, així com aspira a la llibertat dels homes. El seu proselitista més destacat, l'italià Mazzini, veia en aquests pobles, en aquestes nacions alliberades del jou dinàstic, els components voluntaris i fraternals d'una comunitat mundial de nacions regida democràticament i en harmonia. Només cap a la fi del segle XIX, exacerbant un matís distint, més polític, el de la nació-Estat que la mateixa revolució francesa començà a divulgar des del començament en l'altre rumb de la mateixa idea que he indicat, el nacionalisme esdevé una força altament conflictiva que mena uns pobles a voler dominar els altres (Alemanya nazi) i els dominats a voler-se espolsar el jou que els primers els volien imposar (guerres colonials). Però tot plegat són aberracions. El nacionalisme lliure i igualitari que és el bo i el nostre, en diferenciar-los, ha de portar necessàriament els pobles i les nacions, generalment menys grans, a una interdependència i a una col·laboració entre ells. Només d'aquesta manera podran ampliar llurs horitzons culturals i llurs nivells materials en l'interès de tothom. Únicament l'ambició imperialista d'alguns d'aquests socis naturals pot pertorbar aquesta inclinació innata dels pobles a fraternitzar i a col·laborar. Dit d'una altra manera: el nacionalisme català i el

nacionalisme castellà i els altres que calgui incloure en cada cas, un cop reconeguda llur llibertat i llur igualtat cercaran d'una manera natural i gairebé inevitable aquella col·laboració entre ells que els permetrà d'obtenir interessos comuns superiors a Espanya i a Europa alhora que donarà ocasió de manifestar-se als sentiments de solidaritat entre tots, que gràcies a Déu afloren sense excepció entre els qui se saben respectats en llur personalitat més íntima.

El nacionalisme català serà únicament font de conflicte si l'obliguen a defensar-se d'un nacionalisme imperialista i agressor. Si trobem comprensió, i ho hem dit cinquanta mil vegades, el nostre nacionalisme serà solidari, fratern, constructiu, i ens portarà a unir el nostre esforç a la tasca comuna de bastir una Espanya moderna i democràtica que per fi serà de tots plegats. Si no és així, el nacionalisme català haurà d'ésser la fibra espiritual invencible a despit de totes les derrotes, de la nostra resistència enfront de l'opressió. El nacionalisme separatista en autodefensa del nacionalisme imperialista és la primera força revolucionària del nostre temps, com Rússia i els EUA han experimentat recentment a llurs expenses (Iugoslàvia, Xina, Vietnam). No la desdenyem. Però que resti clar que no és per aquí per on desitgem anar nosaltres.

El nostre nacionalisme és un sentiment segur del seu dret, que per aquest motiu mateix allarga la mà dels catalans a tots els qui vulguin estrènyer la d'un amic sense pidolar l'acatament d'un vassall. El nostre nacionalisme no és, doncs, un nacionalisme separatista ni independentista.

I ara la socialdemocràcia. Sobre això s'han escrit diversos llibres i se'n podrien escriure molts més. Crec que tot plegat comença quan Bernstein, en el congrés d'Erfurt, a la fi del XIX, en acceptar les tesis de Tugan Baranovsky per les quals la «producció proporcional» pot

desvirtuar la inevitabilitat de les crisis del capitalisme que postulava Marx, inicia certes crítiques de l'ortodòxia marxista donant cos a inquietuds social-demòcrates anteriors. Bernstein comença a parlar de «revisar» alguns aspectes doctrinals de Marx i a anunciar que un esfondrament complet del capitalisme és més que dubtós. En el seu missatge al congrés de Stuttgart (1898) diu: «L'agreujament de la situació econòmica no s'ha produït com ho havia previst el Manifest Comunista». I, bé que Kautsky i Rosa Luxemburg a l'època, Sweezy i Dobb avui dia, entre els més destacats, han atacat els punts de vista de Bernstein, el fet és que el revisionisme alemany ha donat entrada en el socialisme a un corrent de pensament pel qual una part substancial del moviment socialista accepta l'evolució més que la revolució i prefereix d'actuar sempre dins la democràcia i la llibertat. A despit de la recrudescència del socialisme utòpic de la segona fornada, motejat com a científic, crec que els èxits de la socialdemocràcia no són desdenyables, sobretot si es comparen amb els majors avantatges assolits pels treballadors d'Occident, davant els èxits escadussers de llurs companys en els països de l'Est d'Europa. És, doncs, un moviment moderador i de centre. No és un moviment marxista.

Però no sols des de l'esquerra s'han mirat als avantatges del Centre. També el liberalisme fa temps que empeny la dreta cap a un terreny de transacció i de progrés. Jo vaig escriure a «La Vanguardia» (4 setembre 1974), o sigui abans que aquestes coses es poguessin dir alegrement, el que segueix:

«Sembla, doncs, que hi ha camp per a un grup de persones que aspirin a una austeritat realista, que visquin en el respecte de les opinions dels altres, que basin llurs decisions i llur conducta en la lliure argumentació i que, oblidant-se de suposats plaers doctrinaris, sàpiguen combinar la imaginació amb el que és possible dins una dosi

suficient de sentit de l'humor i de generositat humana. Aquest grup raonable i moderat no té per què ésser un grup obstinat a defensar l'*statu quo* per via indirecta. Aquest grup de persones desitja canvis tan profunds com els que qualsevol pugui desitjar. Però els canvis que desitja no van sempre pels camins que assenyalen els extremitistes. Sobretot, el seu pas, que és sostingut però no precipitat, es marca sense acrimònia i sense amarguesa. Es pensa més a construir un futur que a destruir un passat.

«Perquè aquest grup de persones pugui concertar un programa alguns punts semblen essencials.

»1. Abans que res i per damunt de tot, els moderats respecten els valors individuals i la llibertat. Això exigeix que es pugui discutir lliurement la cosa pública i que la llei de la majoria sigui acceptada com a fórmula menys imperfecta d'obtenir decisions col·lectives en règim de llibertat. Participació oberta de tothom i lliurament del poder als més. D'aquesta forma, per a constituir la majoria cal negociar, transigir i pactar. I això ja és molt. Parlant socialment i políticament, l'única fórmula coneguda que permeti d'acostar-se als objectius anteriors és la democràcia formal parlamentària en qualsevol de les seves versions reconegudes.

»2. En segon lloc, hem de reconèixer que cal viure en les realitats d'allò que ha estat denominat una economia mixta, en la qual un sector privat vigorós concorri amb les empreses públiques en el progrés nacional. Volem un sector privat enèrgic i capaç de generar beneficis perquè així ho exigeix un cert grau de llibertat individual en l'aspecte econòmic i en el social, que el monopoli estatal en la detenció dels factors productius condemnaria irremissiblement. Però també acceptem la nacionalització o socialització justificada de certes grans empreses. L'acceptem, sobretot, per la necessitat de protegir la llibertat dels ciutadans. En el cas de les empreses molt grans, l'accionariat està tan atomitzat que no pot controlar els seus

executius. Aquests s'escapen també del control polític, perquè, al capdavant, exerceixen el comandament en l'àmbit de l'empresa privada. N'és el resultat un poder enorme a les mans d'uns quants homes que la societat no pot dominar. En aquests supòsits, la nacionalització es justifica sempre que el control polític sigui democràtic, ja que si és autoritari l'home del carrer no hi ha guanyat res.

»També és cert que, si es propugna la llibertat a tots els nivells, la lògica exigeix la participació efectiva del treball i dels consumidors en certes unitats de producció. Admetem que s'imposa la democratització de l'empresa. Però això sempre que no es pertorbi l'eficàcia de la gestió ni l'autoritat de la jerarquia, ni la propietat privada (amb sentit social) i, sobretot, sempre que es demostrï que els productors afectats desitgen el triomf de l'empresa, privada o pública, en què treballen i de la qual són alhora copartípcips. Sigui com sigui, amb les variants que hom cregui pertinent d'arbitrar, el cert és que el programa moderat propugna un sector privat fort, majoritari i agressiu. Tot plegat sense que sigui repudiat un sector públic imaginatiu i potent, capaç d'imposar la justícia social fins al punt més extrem que l'equitat i la solidaritat socials més completes exigeixen».

Dit en altres mots, cal entendre la socialdemocràcia com la reforma social en llibertat. És una de les fulles de les tisores que coincideixen a tallar el perfil d'una societat civilitzada. L'altra fulla és el liberalisme. Parteixen de teories distintes, però coincideixen a l'hora de la veritat: en el centre equidistant d'ambdós fils. I això és quelcom que tot esquerrà assenyat pot acceptar i tot conservador progressista, bé que sigui per realisme, pot comprendre. Sobretot si els uns i els altres creuen en la democràcia i aspiren a estabilitzar-la a Catalunya i a Espanya, sense estralls, construint força i oblidant el «girem full» que tantes vides i béns ha costat al nostre país. Aquí, el marxisme no ha de tenir-hi cap paper, ja ho he dit. No

em fa res que la moderació evolutiva es produeixi perquè uns «revisionistes» socialdemòcrates alterin a fons el marxisme, o perquè els liberals progressistes clavin els esperons al capitalisme. Tampoc no em fa res que aquesta sensatesa es digui economia mixta com als EUA o socialdemocràcia com a Alemanya. L'important és de reconèixer amb Tocqueville que la història de la humanitat no hi fa res que no representi un pas més cap a la igualtat dels homes. Allò que importa, com també advertia el nostre Jovellanos, és que aquest procés indeturable no sacrifiqui la llibertat creadora i que procuri que la felicitat de les generacions futures que persegueix no impliqui la destrucció de la felicitat de les generacions presents.

Que els mots no espantin. Nacionalisme no vol dir sinó solidaritat dels pobles en el respecte igual per a tots i cadascun d'ells, i socialdemocràcia no ha de voler dir sinó progrés compassat de la justícia social en la llibertat democràtica, cosa que el liberalisme modern ha acceptat ja fa anys. Els progressistes poden mantenir llurs il·lusions i els conservadors perdre llurs temences. Així, si més no, ho entenc jo.

20 abril 1978